

Consideracions prèvies

Avaluar un pla local de salut no és només avaluar-ne les actuacions

Quan s'avalua un pla local de salut, el focus no pot estar exclusivament centrat en l'avaluació de les seves actuacions. No podem perdre de vista que el repte més important d'un pla està relacionat amb el fet que els governs locals incorporin la perspectiva de salut en la gestió de la ciutat, que ho facin de manera estratègica, amb una implicació multidisciplinària i intersectorial –incloent-hi el sector privat i el teixit associatiu– i sistematitzant els recursos i les accions.

Per tant, a ningú no ha d'estranyar que l'avaluació dels plans locals de salut no es limiti a valorar si les accions inclouen al Pla han assolit els seus objectius particulars. Si el compromís polític, la intersectorialitat, la interdisciplinarietat, la participació de la ciutadania, la creació d'una xarxa local compromesa o l'enfocament sobre determinants, són les bases sobre les quals cal construir una intervenció d'èxit, un element essencial que s'ha de valorar en l'avaluació és la repercussió que ha tingut en el municipi l'aplicació i el desenvolupament d'aquestes consideracions.

L'avaluació del Pla local de salut ha de posar l'èmfasi, fonamentalment, a esbrinar si el procés d'anàlisi, de formulació i de desenvolupament compartit ha contribuït a establir les sinergies i aliances necessàries per a una acció rellevant en salut al municipi.

Així doncs, algunes de les preguntes que caldrà respondre durant l'avaluació estaran relacionades amb els processos de construcció del Pla, d'elaboració dels continguts i de la implantació. D'altres estaran relacionades amb els efectes que aquests processos han tingut sobre la capacitat del municipi de treballar de forma cooperativa la salut.

La valoració qualitativa d'aquests processos per part de les persones participants serà fonamental en l'anàlisi de les vivències, del grau de motivació, del grau de satisfacció i del sentiment de pertinença al procés global. Aquesta perspectiva qualitativa també facilitarà determinar amb més profunditat les causes dels incompliments, els retards i les dificultats que s'han produït durant la fase d'implementació.

L'avaluació d'un pla local de salut no pot deixar fora l'avaluació de les actuacions

Una de les preguntes que no ens podem deixar de fer quan avaluem un pla local de salut és si les actuacions a les quals dóna cobertura han servit per al que havien de servir.

És ben probable que les actuacions incloses en un pla local de salut s'emmarquin en alguna estratègia de seguiment o avaluació que permeti esbrinar el nombre de participants i el seu grau de satisfacció; i també el nombre suficient o insuficient d'actuacions, en relació amb els recursos disponibles, i el seu grau de cobertura.

Però cap exercici d'avaluació pot deixar de preguntar-se pels resultats i canvis que han aconseguit generar aquestes actuacions en les poblacions destinatàries.

És cert que els canvis als quals ens estem referint, els anomenats resultats en salut, se solen presentar a llarg termini; com a molt aviat, a mitjà termini. Això no obstant, els canvis que es presentin en un curt espai de temps, en indicadors de determinants de salut o en indicadors sobre morbiditat, per petits que siguin, han de quedar recollits a l'avaluació.

I perquè això sigui possible, serà convenient que els indicadors d'avaluació de les actuacions del Pla també facin referència a l'evolució d'aquests tipus d'indicadors. Es tracta d'indicadors que molt probablement ja havíem identificat durant la diagnosi i que, en clau d'avaluació, potser és convenient que es remetin de forma exclusiva a la població destinatària de les actuacions.

Disposar dels indicadors que s'utilitzen més habitualment per observar l'evolució dels determinants de la salut i la morbiditat d'una població, pot resultar d'utilitat a l'hora de dissenyar l'avaluació de les actuacions. Per exemple, saber que l'evolució del consum de fàrmacs en la població adulta és un indicador habitual en l'anàlisi dels determinants de la salut i els estil de vida, ens pot animar a incorporar-lo a les enquestes d'avaluació de les caminades amb gent gran que impulsa el Pla.